PÄÄESIKUNTA
Sotilaslakimies Elina Juutilainen
Insinöörikapteeni Petri Uusitalo
Helsinki

MUISTIO

10.11.2022

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE SOTILASAJONEUVOLAIKSI JA LAIKSI TIELIIKENNELAIN MUUTTAMISESTA, HE 221/2022

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Pääesikunnalta kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Pääesikunta on osallistunut lakiesityksen valmisteluun osana puolustusministeriön asettamaa työryhmää. Puolustusvoimien näkemykset on valtaosin otettu valmistelussa huomioon.

Sotilasajoneuvolaki tulee kokonaisuutena parantamaan ja selkeyttämään sotilasajoneuvoja koskevaa sääntelyä ja mahdollistamaan tarvittavat toimenpiteet joustavasti eri valmiuden säätelyn tilanteissa. Sotilasajoneuvoja koskevat asetuksen- ja määräyksenantovaltuudet mahdollistavat puolustushallinnon sisällä tarkoituksenmukaisen ja oikeaaikaisen toiminnan kaikissa valmiuden tiloissa. Erityisen tärkeää on, että hallinnonalan sisällä pystyttään normaaliolojen säännösten nojalla antamaan tarvittavat määräykset sotilasajoneuvojen hyväksymisen edellytyksistä nopeammin ja joustavammin kuin vallitsevassa oikeustilassa. Esitetyn sotilasajoneuvolain nojalla Puolustusvoimat voisi itse tarvittaessa päättää mihin rekisteriin Puolustusvoimien ajoneuvot rekisteröidään. Tälle on tunnistettu tarve esim. kriisinhallintaoperaatioiden yhteydessä, säännös vastaa nykytilaa. Alustavan arvion mukaan sotilasajoneuvolailla huomioidaan myös mahdollisen sotilaallisen liittoutumisen mukaiset tarpeet.

Sotilasajoneuvolaki selkiyttää siviili- ja sotilasviranomaisten roolia ja vastuunjakoa. Pääesikunnan teknillisellä tarkastusosastolla olisi jatkossa selkeä sotilasajoneuvoja koskeva toimivalta.

Sotilasajoneuvolakiin esitetty säännös koskien kansainvälisiä sotilasajoneuvoja on keskeinen asia, mikä parantaa kansainvälisten sotilasajoneuvoja koskevaa tilannetta merkittävästi. Sotilasajoneuvolaissa määriteltäisiin ja tunnistettaisiin kansainvälinen, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön sotilasajoneuvo Puolustusvoimien sotilasajoneuvoja koskevassa sääntelyssä. Säännös selkeyttää oikeustilaa ja on käytännön tasolla merkittävä esimerkiksi Puolustusvoimien kansainvälisessä harjoitustoiminnassa sekä muussa toiminnassa.

Hallituksen esityksessä esitetty vaikuttavuuden arviointi on osittain alustava ja vaikutusten kumuloituminen tuleekin ottaa huomioon puolustushallinnon sisäisessä jatkotarkastelussa. Lisäksi tarkastelussa tulee ottaa huomioon mahdollisista henkilöstön siirroista aiheutuvat vaikutukset.

Pääesikunta on hallituksen esityksen luonnoksesta puolustusministeriölle antamassaan lausunnossa esittänyt huolensa sotilasajoneuvolain nopeasta voimaantulosta heti vuoden 2023 alussa ilman riittäviä siirtymäsäännöksiä. Lausuntokierroksen jälkeen puolustusministeriö on lausuntopalautteen perusteella sisällyttänyt lakiin siirtymäsäännökset, jotka mahdollistavat joustavan siirtymän. Lisäksi tilannetta joustavoittaa se, että lailla ei kumottaisi sotilasajoneuvoista annettua puolustusministeriön asetusta (180/2006). Puolustusministeriön asetus voidaan kumota, kun tarvittavat Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston määräykset ja puolustusministeriön asetukset ovat voimassa. Tämän voidaan katsoa pääasiallisesti ratkaisevan haasteet, joita siirtymästä aiheutuu. Haasteena nähdään tällä hetkellä Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston laadittavaksi tulevien määräysten suuri laajuus.

Huomiota kiinnitetään lisäksi siihen, että hallituksen esityksen sotilasajoneuvolain 9 §:ää koskevissa pykäläkohtaisissa perusteluissa on esitetty tarve Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston osastopäällikön virkaan nimittämisestä puolustusministeriön toimin. Asiaa ei lopullisesti ratkaista nyt käsittelyssä olevilla säännöksillä ja asia edellyttää tarkempaa oikeudellista arviointia sekä muuta jatkoselvittämistä. Valiokuntien asiantuntijalausuntojen yhteydessä puolustusministeriössä on lisäksi esitetty selvitettäväksi erillisen tarkastusviranomaisen perustamista puolustusministeriön hallinnonalalle. Puolustusvoimissa ei tässä vaiheessa ole tällaisia edellä kuvattuja muutostarpeita noussut esiin. Mikäli uusia arviointeja tehdään, tulee huomioon ottaa aiemmat selvitykset Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston riippumattomuudesta.

Asiantuntijakuulemisissa on esitetty, että tieliikennelain 184 §:n 1 momentin 4 kohdan Puolustusvoimien ajoneuvon vetämää saattuetta koskeva säännös jätettäisiin ottamatta lakiin. Tämän johdosta ja liikenne- ja viestintävaliokunnan kuulemisen jälkeen on Pääesikunnan asiantuntijoiden toimesta selvitetty tarkempaa tarvetta esitetylle tieliikennelain sääntelylle. Tähän liittyen todetaan, että hallituksen esityksessä esitetty tieliikennelain 184 §:n 1 momentin 4 kohta on tarpeellinen turvallisuustilanteen muuttuessa ja normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Normaalioloissa Puolustusvoimien ajoneuvon vetämää saattuetta käytettäisiin ulkomaisten korkea-arvoisten sotilasedustajien suojaamisessa ja muissa tilanteissa Puolustusvoimien ylimmän johdon ja avainhenkilöiden suojaamisessa. Tarve käyttää saattueita on säännönmukainen ja tilanteet liittyvät aina puolustusvoimista annetun lain 18 a §:n henkilösuojaustehtäviin. Lisäksi turvallisuustason muutokset ja liittoutuminen lisäävät tunnistetusti tarvetta saattueiden käytölle.

Elina Juutilainen
Sotilaslakimies
Oikeustieteen maisteri

Petri Uusitalo
Osastoinsinööri
Insinöörikapteeni